

УДК 821.111(73)

DOI 10.52928/2070-1608-2023-68-3-119-123

ПЕРШАЯ СУСВЕТНАЯ ВАЙНА Ў МАСТАЦКАЙ ПРАСТОРЫ ТВОРЧАСЦІ У. ФОЛКНЕРА

д-р філал. навук, дац. З.І. ТРАЦЦЯК
(Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт імя Еўфрасінні Полацкай)
e-mail: zoya.tretyak@rambler.ru

У артыкуле разглядаюцца проза, нататкі і эсэ У. Фолкнера, прысвечаныя Першай сусветнай вайне. Адзначаецца, што ваенная тэматыка стала скразной у творчасці пісьменніка, які не меў баявога вопыту. Досвед некамбатанта адбіўся ў мастацкай спадчыне аўтара. Ён ў меншай ступені імкнуўся да ўзнаўлення франтавога антуражу і ўзброенай барацьбы на полі бою, але засяродзіўся на постацях персанажа-цывільнага і вайскоўца, які вярнуўся дадому на Поўдзень ЗША, дзе актуальнымі былі згадкі пра Грамадзянскую вайну. Аўтар пераасэнсаванне матыў страчанасці, звярнуў увагу на матывы вайны-кантыненту і вайны-прыбытковай справы.

Ключавыя словы: Першая сусветная вайна, амерыканская літаратура, У. Фолкнер, пісьменнік-некамбатант, матыў страчанасці.

Уводзіны. Літаратура ЗША пра Першую сусветную вайну – мастацкі феномен, які ў 1910 – 30-я гг. Фарміраваўся дзякуючы літаратарам-камбатантам і некамбатантам. У апошнім выпадку размова ішла пра «ганаровых лейтэнантаў» ці сведкаў вайны (Дж. Дос Пасас, У. Фолкнер, Э. Хемінгуэй і інш.), пісьменніц-жанчын (М. Бордэн, У. Кэзэр, К.Э. Портэр, Э. Уортан і інш.), бо «ва ўсіх іх выдатны, інтэнсіўны па якасці, недзе трывожны ці заблытаны, але надзвычай рэпрэзентатыўны вопыт ваеннага часу, які змушаў іх самастойна шукаць сродкі яго ўвасаблення ва ўласнай творчасці» (*These male noncombatant, male combatant, and participant and nonparticipant female writers all had remarkable, intense, disturbing, confusing, and representative war time experiences, which were in fundamental ways unprecedented and which these authors were left to work out on their own, which they attempted to do through their writing*) [1, р. 3].

Мэта артыкула – правесці комплексны аналіз літаратурна-мастацкай спадчыны У. Фолкнера, прысвечанай Першай сусветнай вайне; вызначыць спецыфіку аўтарскага ўвасаблення падзей 1914 – 1918 гг., заснаваную на адмысловым статусе пісьменніка (сведкі еўрапейскага ўзброенага канфлікту). Аб'ект даследавання: літаратурна-мастацкія творы У. Фолкнера, у якіх увасоблены падзеі Першай сусветнай вайны. Прадмет даследавання: спецыфіка мастацкай рэпрэзентацыі Першай сусветнай вайны ў прозе У. Фолкнера.

Асэнсаванне Першай сусветнай удзельнікамі ці яе сведкамі адрознівалася не столькі паводле іх вопыту ваеннага часу, колькі паводле інтэнсіўнасці і глыбіні яго спасціжэння ў сукупнасці са звесткамі, атрыманымі з прыватных размоў, сродкаў масавай інфармацыі, літаратурна-мастацкіх твораў. Увага да аўтабіяграфічнага і дакументальнага прыводзіла пісьменніка да імагалагічных, маральна-этычных і філасофскіх пытанняў, якія фарміравалі аўтарскую канцэпцыю вайны. Беручы пад увагу, што дамінантамі чалавечага існавання ў ХХ ст. былі ўзброеная барацьба (на сусветным, лакальным і асобным узроўнях), смерць і псіха-фізічная траўма, асобныя амерыканскія літаратары падыходзілі да комплекснага разгляду феномена Першай сусветнай. Э. Хемінгуэй успрымаў яе як частку «натуральнай гісторыі памерлых», што пісалася «ў наш час». Дж. Дос Пасас падаваў яе як значны этап у «ініцыяцыі» ЗША, што паступова займалі вядучае месца сярод заходніх краін. У. Фолкнер прайшоў шлях ад увасаблення пазнавальнага для персанажаў-еўрапейцаў і амерыканцаў антуражу вайны да яе альтэрнатыўнай гісторыі, што дазволіла засяродзіцца на спрадвечных быццёвых пытаннях.

Асноўная частка. Адсутнасць ваеннага вопыту адбілася на жыццёвым і творчым шляху У. Фолкнера, які пэўны час не мог прывычаіцца да думкі, што баявыя дзеянні ў Еўропе не сталі фактам яго біяграфіі. Непрымальна такой сітуацыі тлумачылася асобнымі і грамадскімі фактарамі. Будучы пісьменнік, «народжаны праз трыццаць год пасля заканчэння Грамадзянскай вайны ў сям'і з моцнымі вайсковымі традыцыямі, паспрабаваў набыць уласны ваенны досвед, калі Злучаныя Штаты ўступілі ў Першую сусветную» (*Born thirty years after the Civil War, and into a family with a strong patriarchal military history, when the United States entered the First World War, Faulkner attempted to achieve a war experience that he could call his own*) [2, р. 97]. Аднак, вайна скончылася раней, чым У. Фолкнер-ваенны пілот атрымаў дазвол на баявыя вылеты, пакінуўшы ў юнака пачуццё нерэалізаванасці. Таму пісьменнік міфалагізаваў уласны досвед: на малой радзіме «пайшлі плёткі пра ваенныя падзвігі маладога Фолкнера. З дома ў дом пераходзілі аповеды <...> пра тое, як ён змагаўся ў нябёсах над Францыяй, колькі пазбіваў нямецкіх самалётаў, як некалькі разоў сам быў падбіты. Шэптат пераказвалі жахлівую гісторыю пра жудасную рану на галаве» [3, с. 37]. У 1931 г. у інтэрв'ю для «Нью-Ёркера» будучы нобелеўскі лаўрэат знітаваў перажытае і плён фантазіі. Атрымалася гісторыя пра авіятара ў шэрагах канадскага войска, які патрапіў у Францыю, дзе разгарнуліся самыя драматычныя старонкі яго жыцця: самалёт разбіўся, а пілота, які вісеў уніз галавою і паламаў абедзве нагі, выратавалі медыкі (*In 1915 he enlisted in the Canadian air force and went to France. He crashed behind his own lines. He was hanging upside down in his plane with both legs broken when an ambulance got him* [4, р. 23]).

Адной з крыніц ваеннай творчасці У. Фолкнера стала мастацкая літаратура на тэму Першай сусветнай. У эсэ «Літаратура і вайна» (датуецца 1924 – пачаткам 1925 гг.; надрукавана ў артыкуле М. Мілгейта «Фолкнер пра

літаратуру аб Першай сусветнай вайне» [5]) пісьменнік прыгадаў З. Сэсуна, А. Барбюса, Р. Брука, Р. Мотрама, вызначыў яскравыя рысы, якія вылучалі творы гэтых аўтараў на фоне іншых. М. Мілгейт адзначаў: «што, аднак, здаецца выдатным, гэта не запазычанні самі па сабе, а цудоўная здольнасць [У. Фолкнера. – 3.Т.] да пагружанасці ў запазычанае і яго трансфармацыі» (*what seems remarkable, however, is not the borrowing but the marvellous absorption and transformation of the borrowed*) [5, p. 102]. З цягам часу падзеі 1914 – 1918 гг., узноўленыя аўтарам, увайшлі ў адмысловы камплементарны дыялог з па-мастацку перасэнсаванымі перыпетэямі гісторыі часоў Грамадзянскай вайны ў ЗША і Другой сусветнай вайны.

Пісьменнік звярнуўся да шырокага сацыяльнага і псіхалагічнага кантэкстаў, якія змусілі і яго самога, і шэраг яго суайчыннікаў пераствараць уласную біяграфію. У рамана «Салдацкая ўзнагарода» У. Фолкнер разгледзеў стаўленне грамадзян ЗША да вайскоўцаў, якія, дзякуючы прапагандзе, паўсталі барацьбітамі за дэмакратыю: яны ахвяравалі жыццём, каб спыніць вайну. Масавая свядомасць выпрацавала больш прыземлены вобраз салдата, «які быў не толькі модным і рамантычным, але і любіў вольна абыходзіцца з тымі грашыма, што меў. Да таго ж ён збіраўся далёка-далёка» (*they were not only fashionable and romantic, but they were also quite keen on spending what money they had and they were also going too far away*) [6, p. 188], каб, магчыма, загінуць. Апошні факт тлумачыў жаданне цывільных не заўважаць ці дараваць вайскоўцу яго заганы. Жаўнеры, якія не паспелі патрапіць на фронт, і частка мужчын-цывільных у ЗША сакралізавалі смерць на полі бою: «ён уявіў сабе раскрытую магілу, *and he himself in boots and belt, and pilot's wings on his breast, a wound stripe*) [6, p. 52]. Асноўнай паразай для іх было пачуць пра баязлівасць ад тых, хто лічыў, што сучасная «вайна дазваляла пацвердзіць (ці ўзнавіць) традыцыйнае ўяўленне пра мужчынскую сталасць у катэгорыях мужнасці і зухаватасці» (*war has meant a chance to confirm, or recreate, the traditional sense of manhood as courage and physical prowess*) [7, p. 135].

У. Фолкнер заўважыў, што пасляваеннае жыццё ўраўнаважыла статус камбатантаў і вайскоўцаў, якія не атрымалі баявы вопыт. Вяртанне на радзіму выкрыла праблемы, разгледжаныя ў раманах «Салдацкая ўзнагарода» і «Сарторыс». Першая з іх нарадзілася, калі персанаж «адкрыў для сябе жыццё, якое рухаецца гэтак жа нязмушана, як і раней, і людзей, не закранутых вайной, гэтак жа далёкай ад іх, як палярныя даследаванні» (*to discover life moving as casually as ever in its old grooves, and people as much untouched by the war as by a polar exploration*) [8, p. 12]. Дадзеныя творы сталі арганічнай часткай амерыканскай прозы, прысвечанай Першай сусветнай, бо, як і ў выпадку з кнігамі Т. Бойда, Дж. Дос Пасаса, У. Марча, Л. Столінгса, Э. Хемінгуэя, іх з'яўленне прадвызначылі «грамадскія недасведчанасць і апатыя, што правакавалі нараджэнне ваеннай літаратуры, надзвычай гнеўнай і, прынамсі, скіраванай на “праўдзівыя аповед” пра баявыя дзеянні» і іх наступствы (*public ignorance and apathy provoke war writing that is amongst the angriest and most purposeful: at the very least having ‘the truth told’ about combat*) [9, p. 20]. У. Фолкнер звярнуўся да тэм, характэрных для літаратуры «страчанага пакалення». Нягледзячы на відавочныя перазовы, аўтар падкрэсліў, што «не лічыць, быццам бы нейкі пісьменнік можа ўспрымаць сябе прадстаўніком “страчанага пакалення”. Ён лічыць сябе прадстаўніком рода чалавечага <...> Людзі зроблены трывалымі, яны здольны вытрымаць гора, яны здольны выпакутаваць жудасныя наступствы вайны, здольны выжыць» (*I don't believe any writer ever considers himself a member of a lost generation. He considers himself a member of the human race <...> people are very tough and they can go through disaster, they can suffer the dreadful aftermath of war, but people are tough, they survive*) [4, p. 176].

Пісьменнік пашырыў абсяг выкарыстання матываў вяртання і страчанасці для аповеду пра афраамерыканца, які прыехаў з Еўропы на родны яму Поўдзень ЗША. Яна, з сарказмам піша Фолкнер, выкарыстоўваючы вядомую ляянку, «паказала белым хлопцам, што ім ніяк не абыісціся без чарнамазых» (*War showed de white folks dey can't git along widout de cullud man*) [10, p. 66]. У. Фолкнер падкрэсліў працэс адаптацыі героя да патрыярхальнага соцыума, які трансфармаваўся паводле павеваў часу, але захоўваў літаральна нязменнымі расавыя стэрэатыпы. Аўтар не проціпастаўляў ветэранаў з розным колерам скуры: іх рэакцыя на наступствы вайны і жыццё дома была падобнай. У новых абставінах іх існаванне нагадвала авантуру, мала зразумелую для родзічаў, якія не падзялялі прагу былога вайскоўца да марнага баўлення часу ў адзіноце, нежаданне інкарпаравацца ў грамаду, эпажыяны паводзіны. Паводле пісьменніка, амерыканскі Поўдзень у раманах «Салдацкая ўзнагарода» і «Сарторыс» паўстаў перад вачыма ветэрана Першай сусветнай як «сонны бастыён безнадзейна прайгранай справы, дрэнна падрыхтаваны да надыходу новай (мадэрновай) эпохі» (*a sleepy bastion of the lost cause, ill prepared for the coming of modernism*) [11, p. 46].

На думку У. Фолкнера, цікавым для мастацкага ўвасаблення стаў жаночы свет. У рамана «Сарторыс» міс Джэні – сведка і Грамадзянскай вайны ў ЗША, і Першай сусветнай – падагульніла свае назіранні: «ці зможа мужчына праседзець дзень пры дні <...> у доме недзе за блізкім светам, то бавячы час за чытаннем спісаў параненых і забітых, то дзеручы бялізну, фіранкі, абрусы і сурвэткі на корпію, то гледзячы як цукар, мука і мяса знікаюць літаральна на вачах, то карыстаючыся смалякамі, бо не засталася ні свечкі, ні кадэлябра, куды яе можна паставіць, то хаваючыся ў негрыцянскіх халупах, бо нецвярозвыя генералы-янкі вырашылі падпаліць дом, пабудаваны тваім пра-пра-пра-дзядулем?» (*Do you think a man could sit day after day <...> in a house miles from nowhere and spend the time between casualty lists tearing up bedclothes and window curtains and table linen to make lint, and watching sugar and flour and meat dwindling away, and using pine knots for light because there aren't any candles and no candlesticks to put 'em in if there were, and hiding in nigger cabins while drunken Yankee generals set fire to the house your great-great-grand-father built?*) [10, p. 53]. Маладзейшыя герані У. Фолкнера ўспрымалі гэты аповед

як гісторыю пра далёкае мінулае, але, як і іх папярэдніцы, зайздросцілі мужчынскаму свету. Звяртаючыся да вайскоўцаў, якія прыехалі з Еўропы, яны падкрэслілі: «Вы, відаць, добра бавілі час, пакуль мы, бедныя жанчыны, працавалі як нявольніцы, скручвалі бінты і вязалі пруткамі. Спадзяюся, што на наступнай вайне жанчыны будуць змагацца на полі бою. Я лепш пайду маршыраваць і страляць са стрэльбы, чым зноў пачну вязаць» (*You must have had an awfully good time while we poor women were slaving here rolling bandages and knitting things. I hope women can fight in the next war. I had much rather march and shoot guns than knit*) [6, pp. 189 – 190].

Поўная спавядальных матываў гісторыя Маргарэт з рамана «Салдацкая ўзнагарода» дазволіла У. Фолкнеру акцэнтаваць асобныя факты жаночага жыцця падчас Першай сусветнай. Медыцынская сястра са шпіталю, куды прывозілі хворых і параненых з Еўропы, добра спазнала «шарм» вайны, што скасавала пэўныя бар'еры ў адносінах мужчын і жанчын, якія жылі ў атмасферы чакання авантур і подзвігу, што рабіла ўсіх «узбуджана-істэрычнымі, як у вялікім цырку» (*excited and hysterical, like a big circus*) [6, p. 162]. Экзальтацыя прыводзіла да нематываваных учынкаў кшталту шлюба Маргарэт і мала ёй вядомага афіцэра. Асэнсаванне нерацыянальнасці паводзін заняло працяглы час, бо гераіня засталася ў асяродку, дзе дамінавала ідэя *carpe diem*. Вынікам рэфлексіі стала жаданне скасаваць афіцыйныя адносіны, якія скончыліся самі па сабе, бо муж Маргарэт загінуў, пакінуўшы жанчыну сам-насам з думкамі пра выпадковы падман.

Асобная частка твораў У. Фолкнера пра Першую сусветную – гэта апавяданні з месцам дзеяння ў Еўропе. Вытрыманы ў рэчышчы рэалізму, аповед пра ветэрана Грэя («Перамога») абвяргаў патэнцыял вайны як сацыяльнага ліфта, што дапамагаў сягнуць ад шараговага пастуха да джэнтэльмена. Апавяданне «Расколіна» вызначалася ўзаемадзеннем фактаграфічнага (нягоды вайскоўцаў у лагчыне, дзе чалавек рызыкуе выпадкова праваліцца ў мелавую пячору і застацца там назаўсёды), прытчападобнага (пераадоленне прасторы, якая нагадвае пустэлю / бясплодную зямлю, што вымагае надзвычайных высілкаў і прымушае перагледзець стаўленне да жыцця і смерці), фальклорнага (гісторыя з салдацкага жыцця пра адносна шчаслівае выратаванне з лап смерці, якая чакала ахвяр нават не на полі бою). У апавяданні «Кругом» У. Фолкнер нечакана выявіў сябе аўтарам прыгодніцкага твора, дзе «ўхвалялася мужнасць індывіда, з цёплым пачуццямі наноў адкрывалася ідэя англа-саксонскага братэрства па-за межамі нацыянальных стэрэатыпаў» (*celebration of individual courage and its warm discovery of Anglo-Saxon brotherhood beneath national stereotypes*) [12, p. 61].

Вольная фолкнерава інтэрпрэтацыя рэальных гістарычных фактаў ў рамана «Прытча» звязана з асэнсаваннем сутнасці татальнай вайны, якая вызначыла чалавечасе быццё ў першай палове XX ст. Сюжэт твора аліозіўна адсылае да Евангелля (падзеі занялі сем дзён / перадвельікодны тыдзень; капрал Стывен / Хрыстос; яго паплечнікі / апосталы). На думку М. Анастасьева, пісьменнік вымусіў чытача заглябіцца ў сітуацыю эксперыменту [13, с. 446] на ўзроўнях формы і зместу твора, аднак паралелі з біблейскімі тэкстамі павінны былі спрасціць знаёмства з кнігай, у якой аўтар «перасоўваў важкія слоўныя масівы» [14, с. 206]. Прапанаваная У. Фолкнерам канцэпцыя апаведу прадвызначыла дастаткова крытычнае стаўленне сучаснікаў да рамана: манатонна-пакручастага, нудна-недасяжнага (*dull, tortuous and marvelously soporific, its nearly impenetrable prose*) [15, p. 383] для ўспрымання шараговага чытача.

Супярэчнасць, закладзеную ў аснове сюжэта, ахарактарызаваў М. Каўлі: ««Прытча» базуецца на проціпастаўленні пачуццяў і логікі. Пачуцці ў рамана адмыслова пацыфісцкія <...> вайна – амаральны феномен, а тыя, хто адмаўляецца браць у ёй хаця б нейкі ўдзел – святыя <...> З другога боку, паводле фолкнеравай логікі, некаторыя войны справядлівыя, ці, хаця б, патрэбныя, а тыя, хто адмаўляецца ўдзельнічаць у іх – дурні. Калі капрал – дурань, то Хрыстос, насамрэч, ніякім чынам не стасуецца з яго постацю» (*A Fable is based on a contradiction between feeling and logic. The feeling of the novel is deeply pacifist <...> war is wrong and that men who refuse to have any part in it are saints <...> Faulkner's logic, on the other hand, says that some wars are right, or at least necessary, and that men who refuse to have any part in them are fools. If the corporal is a fool, he cannot be truly Christlike*) [16, p. 371]. Сам пісьменнік не лічыў твор парадаксальным ці алагічным, бо ў нататцы «Пра рамана «Прытча»» ён адзначаў: «Насамрэч, калі ў маёй кнізе ёсць ідэя ці мараль (паводле маіх задум нічога гэтакага ў ёй не мелася на ўвазе <...>), то іх сутнасць у тым, каб паказаць сродкамі паэтычнай аналогіі ці алегорыі бясцілле пацыфізму; скончыць вайну чалавек можа, ці то адшукаўшы, прыдумаўшы нешта больш магутнае, чым вайна, ваяўнічыя памкненні і бязмежная прага ўлады, ці то скарыстаўшыся польмымем, каб вынішчыць яго само» (*In fact, if this book had any aim or moral (which it did not have <...>, it was to show by poetic analogy, allegory, that pacifism does not work; that to put an end to war, man must either find or invent something more powerful than war and man's aptitude for belligerence and his thirst for power at any cost, or use the fire itself to fight and destroy the fire with*) [17, p. 162]. Г. Хікс звярнуў увагу на яшчэ адну канцэптальную адметнасць рамана: галоўны персанаж апынуўся на перыферыі апаведу [18, p. 375]. Адносна дэталева яго ўчынкі паказаны ў некалькіх адметных эпізодах, па большасці ж пра матывы і вынікі яго дзеянняў разважаюць выпадковыя сведкі яго пакут.

У рамана «Прытча» ўвасоблена патэнцыяльная бясконцасць баявых дзеянняў, якія афіцыйна распачаліся ў 1914 г.: «вайна можа зацягнуцца яшчэ на год дзесяць-дваццаць, за гэты час Францыя і Брытанія знікнуць як ваенная і палітычная кааліцыя, а вайна паўстане як занятак для жмені амерыканцаў, у якіх не застанецца нават карабля, каб патрапіць дадому» (*It might even last another ten years or even another twenty, by which time France and Britain would have vanished as military and even political integers and the war would have become a matter of a handful of Americans who didn't even have ships to go back home in*) [19, p. 685].

Паводле У. Фолкнера, падчас вайны-кантынуума зменіцца роля грамадзян ЗША, занятых у камерцыйных структурах на радзіме і ў Старым Свеце, якія марылі пра працяг узброенай барацьбы, каб канчаткова «высмактаць

усе жыщевыя сокі з Еўропы. Потым мы – гуны і Антанта разам – перабазуем увесь некрануты вайной бізнес цалкам на свежыя транс-Атлантычныя пашы» (*we will have exhausted Europe. Then we – hun and allies together – will transfer the whole business intact to the fresh trans-Atlantic pastures*) [19, p. 855]. Аўтар падкрэсліў, што вайна ўспрымалася яго персанажамі амбівалентна: то як апагей пакут і амаральная з’ява, то як годная прафесійная дзейнасць ці сродак заробку. Некаторыя з фолкнеравых герояў атаясамлівалі баявыя дзеянні з прыгодамі і рамантыкай, іншыя – з мярзотнымі пачуццямі. Празайк сведчыў, што незалежна ад стаўлення да падзей вайны, персанажы зжыліся з сусветным катаклізмам: баявыя дзеянні сталі нечым натуральным (парасткі гэтай ідэі можна знайсці ў рамане «Салдацкая ўзнагарода»). Масавая забойства і калецтва не ўражвалі, а імкненне тэрмінова скончыць вайну ўспрымалася ў негатыўным святле, бо задаволены не жадаў пакідаць зону камфорту, а дзяржаўны дзеяч ці прадпрымальнік – губляць штодзённы заробак.

Паводле Н. Падхорэца, раман «Прытча» адзначыў заканчэнне значнага перыяду ў развіцці ваеннага рамана ЗША ў XX ст., што, пераважна, асацыяваўся з творчасцю Э. Хемінгуэя і Дж. Дос Пасаса [20]. У. Фолкнер падсумаваў эксперыменты пісьменнікаў-сучаснікаў з «плынню свядомасці», пераасэнсаваннем архетыповых сюжэтаў, развітаўся з матывам страчанасці і г.д.

Заключэнне. Ваенная тэматыка займае адмысловае месца ў мастацкай прасторы творчасці У. Фолкнера, у межах якой Грамадзянская вайна ў ЗША, дзве сусветныя вайны ў Еўропе набываюць поліфанчнае гучанне. Цікаваць аўтара да гэтых перыпетыяў гісторыі звязана з яго біяграфіяй і, шырэй, мінулым поўдня ЗША, якое арганічна ўвайшло ў круггляд пісьменніка. Адчуванне глыбіннай камплементарнай повязі гэтых падзей дазволіла У. Фолкнеру разважаць і пра прыватнае, і пра агульначалавечае, падымаючы праблемы чалавечай экзистэнцыі на мікра- і макраўзроўнях. Аўтар паступова падышоў да распрацоўкі матыва звышнатуральнай бясконцасці Першай сусветнай вайны, прасачыў, як баявыя падзеі ўплывалі на псіхалогію прафесійных вайскоўцаў і цывільных, якія ўсё больш прызвычайваліся да забойства і калецтва, цынічна ставіліся да жыцця і смерці, свядома адмаўляліся ад блізкіх чалавечых зносін («Салдацкая ўзнагарода», «Сарторыс», «Прытча»). Празайк значна пашырыў межы выкарыстання матыва страчанасці за кошт аповеду пра персанажа-афраамерыканца, які меў ваенны досвед («Сарторыс»). Апавядаючы пра Першую сусветную і яе наступствы, пісьменнік звярнуўся да жыцця цывільных у ЗША, якія, знаходзячыся далёка ад баявых дзеянняў, зазналі ўплыў вайны («Салдацкая ўзнагарода», «Сарторыс»). У. Фолкнер падкрэсліў «камерцыйны» складнік вайны, што ўспрымалася як крыніца заробку, і гэта паводле логікі абсурду магло паяднаць зацятых ворагаў, у аднолькавай ступені зацікаўленых у звышпрыбытках.

ЛІТАРАТУРА

- Gandal K. War Isn't the Only Hell: A New Reading of World War I American Literature. – Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2018. – 274 p.
- Dworsky R. Seeing Blindness: The Visual and the Great War in Literary Modernism: a Dissertation Submitted to the Graduate School of the University of Massachusetts Amherst in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy. – University of Massachusetts – Amherst, 2014. – 181 p.
- Грибанов Б. Фолкнер. – М.: Молодая гвардия, 1976. – 351 с.
- Lion in the Garden. Interviews with William Faulkner. 1926 – 1962 / Ed. by J. B. Meriwether and M. Millgate. – University of Nebraska Press, 1968. – 298 p.
- Millgate M. Faulkner on the Literature of the First World War // A Faulkner Miscellany / Ed. by J. B. Meriwether. – Jackson: University Press of Mississippi, 1974. – P. 98–104.
- Faulkner W. Soldiers' Pay. – New York: Liveright Publishing Corporation, 1926. – 319 p.
- Jones A. G. Gender and the Great War: The Case of Faulkner and Porter // Women's Studies. – 1986. – № 13. – P. 135–148.
- Davidson D. William Faulkner // William Faulkner: The Contemporary Reviews / Ed. by M. Th. Inge. – Cambridge, New York: The Cambridge University Press, 1995. – P. 12–13.
- McLoughlin K. War and Words // The Cambridge Companion to War Writing / Ed. by K. McLoughlin. – Cambridge, New York: The Cambridge University Press, 2009. – P. 15–24.
- Faulkner W. Sartoris. – London: Chatto and Windus, 1954. – 380 p.
- Davis D. A. World War I, Literary Modernism, and the U.S. South: a Dissertation Submitted to the faculty of the University of North Carolina in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy. – University of North Carolina. – Chapel Hill, 2006. – 337 p.
- Matthews Jh. Faulkner and the Culture Industry // The Cambridge Companion to William Faulkner / Ed. by Ph. M. Weinstein. – Cambridge, New York: The Cambridge University Press, 2009. – P. 51–74.
- Анастасьев Н. Уильям Фолкнер // История литературы США. Литература между двумя мировыми войнами. – М.: ИМЛИ РАН, 2013. – Т. VI, кн. 1. – С. 408–470.
- Мотыльёва Т. О явлениях сложных и неоднородных. Уильям Фолкнер // Зарубежный роман сегодня. – М.: Советский писатель, 1966. – С. 176–212.
- Prescott O. Books of the Time // William Faulkner: Contemporary Reviews. – New York: Cambridge University Press, 1995. – P. 382–383.
- Cowley M. Faulkner's Powerful New Novel // William Faulkner: Contemporary Reviews. – New York: Cambridge University Press, 1995. – P. 370–372.
- Faulkner W. A Note on *A Fable* // A Faulkner Miscellany / Ed. by J. B. Meriwether. – Jackson: University Press of Mississippi, 1974. – P. 162–163.

18. Hicks G. Faulkner's Fable is Powerful, Heroic // William Faulkner: Contemporary Reviews. – New York: Cambridge University Press, 1995. – P. 374–377.
19. Faulkner W. A Fable // Novels 1942 – 1954. – The Library of America, 1994. – P. 669–1072.
20. Podhoretz N. William Faulkner and the Problem of War // William Faulkner: Contemporary Reviews. – New York: Cambridge University Press, 1995. – P. 392–398.

Пастуніў 12.05.2023

ПЕРВАЯ МИРОВАЯ ВОЙНА В ХУДОЖЕСТВЕННОМ ПРОСТРАНСТВЕ ТВОРЧЕСТВА У. ФОЛКНЕРА

З.И. ТРЕТЬЯК

(Полоцкий государственный университет имени Евфросинии Полоцкой)

В статье рассматриваются проза, заметки и очерки У. Фолкнера, посвященные Первой мировой войне. Отмечается, что военная тема стала всепроникающей в творчестве писателя, не имевшего боевого опыта. Опыт некомбатанта нашел отражение в творческом наследии автора. Он стремился в меньшей степени воссоздать фронтовой антураж и вооруженную борьбу на поле боя, а сосредоточился на фигурах персонажа-гражданского и солдата, вернувшихся домой на Юг США, где воспоминания о Гражданской войне всё ещё были актуальными. Автор переосмыслил мотив потерянности, обратил внимание на мотивы войны-континуума и войны-доходного дела.

Ключевые слова: *Первая мировая война, американская литература, У. Фолкнер, писатель-некомбатант, мотив потерянности.*

THE FIRST WORLD WAR IN W. FAULKNER'S CREATIVE WORKS

Z. TRATSIAK

(Euphrosyne Polotskaya State University of Polotsk)

The article examines W. Faulkner's prose, notes and essays devoted to the First World War. It is pointed out that the military theme became pervasive in the creative works of the writer who had no combat experience. The experience of a non-combatant affected the artistic legacy of the author, who to a lesser extent sought to recreate the front-line entourage and armed struggle on the battlefield, but focused on the figures of the civilian character and the soldier who returned home to the US South, where references to the Civil War were still relevant. The author reinterpreted the motif of loss, drew attention to the continuous war and war as profitable business motifs.

Keywords: *the First World War, American literature, W. Faulkner, a noncombatant writer, the motif of loss.*